

Голас Радзімы

Краснапольскі 9
Бюлетэнь ім. Ташіна

№ 26 (1288)

Чэрвень 1973 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВЫДАННЯ 18-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

НА ЗДЫМКАХ: спявае Леанід СМЯТНІКАУ; Хэйдзі ТАМЭ з Эстоніі—дыпламантка конкурсу; выступаюць «Песняры»; ансамбль «Дзяўчаты» ў час уручэння ўзнагарод.
Фота В. ЖДАНОВІЧА і І. СТЭЦА.

ПРОЙДЗЕНЫ ПЕРШЫ ПАРОГ

Знаёмства з творчасцю маладых — гэта заўсёды нечаканасць. Для вытокаў таленту стаіш, нібы ля празрыстай лясной крынічкі, якой наканавана праз сотні кіламетраў стаць паўнаводнай магутнай ракой. Дзесяць пагодных чэрвеньскіх дзён працягваюцца ў Мінску Усеаюзна конкурс прафесійных выканаўцаў савецкай песні і вакальна-інструментальных ансамбляў. У сталіцу Беларусі прыехалі каля 300 маладых спявакоў і музыкантаў амаль з усіх саюзных рэспублік. Падобныя спаборніцтвы маладых праводзяцца раз у два гады. Наш горад прыняў пёўную эстафету ад Сочы — Краснадона — Чэлябінска. Да ўдзелу ў другім туры журы дапусціла 9 вакальна-інструментальных ансамбляў і салістаў. Маладых выканаўцаў вызначала высокая прафесійная культура, глыбокая трактоўка выбранай песні, умненне знайсці кантаслухачамі. І якія рознымі былі яны разам з тым! Удумлівыя, па-сялянску мудрыя і душэўна шчодрыя «Песняры»; гарэзлівыя і пшчотныя «Дзяўчаты»; летуценныя, рамантычна ўзнёслыя «Масквічы»; падкрэслена плякатная, лубачная «Калінка». Мяркую, найбольш шчыра і з душой спяваў у гэтым конкурсе малады выканаўца з Саратава і Чабаксар дапамагаюць масквічу знайсці арыгінальнае музычнае і сцэнічнае вырашэнне свайго твора. Заклучны канцэрт стаў нібы генеральнай рэпетыцыяй перад пездкай у Берлін. (Па ўмовах конкурсу яго пераможцы будуць прадстаўляць савецкую моладзь на X Сусветным фестывалі моладзі ў сталіцы Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі). Старшыня журы кампазітар Аляксандра Пахмутова зачытала спіс пераможцаў і ўзнагароджаных. Дружнымі воплескамі адзначала зала з'яўленне на сцэне чарговага лаўрэата ці дыпламанта. Першае месца падзялілі Леанід Смятнікі з Саратава і мінчанін Валерый Кучынскі, другое — Заур Тутай з Кабардзіна — Балкарый і рыжанін Уладзімір Окунь. 5 салістаў занялі трэцяе месца, многія атрымалі дыпломы ці спецыяльныя прызы. Сярод вакальна-інструментальных ансамбляў лепшымі прызнаны беларускія «Песняры». Другое месца журы выршыла не прысуджаць. На трэцім — «Масквічы», «Дасмукасан» (Алма-Ата), «Кобза» (Кіеў). «Дзяўчаты» (Масква) і «Калінка» (Ленінград) сталі дыпламантамі. Вось некалькі выказванняў каментарыяў па выніках конкурсу.

удзельніцы конкурсу 18-гадовай Махфірат Хамракулавай з Таджыкістана ярка кантраставаў на сцэне з тэмпераментнасцю і рухавасцю Хэйдзі Тамэ з Эстоніі. А спакойны, памужчынку стрыманы роздум аб вернасці памяці загінуўшых, пачаты Уладзімірам Окунем з Рыгі, перайшоў у выкананні Заура Тутава з Нальчыка ў філасофскае абгульненне, у пранікнёную і шчырую клятву. — Наш конкурс упершыню адкрыў для ўсеаюзнага слухача нямала новых імёнаў, — адзначыў беларускі кампазітар, член журы Ігар Лучанок. — Напрыклад, Леаніда Смятніківа з Саратава, Махфірат Хамракулаву з Душанбэ, Івана Панамарэнку з Адэсы. Былі прадстаўлены песні кампазітараў саюзных рэспублік, напісаныя ў 1972—73 гадах. Спецыяльна да гэтага конкурсу А. Пахмутова напісала песню «У зямлі нашы карэнні», яе выканаў вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры». Маю новую песню «Мы ідзем па зямлі» праспяваў Валерый Кучынскі. Для мінскіх аматараў песні конкурсныя канцэрты сталі сапраўдным святам. Перапоўненая па вечарах зала Палаца культуры камвольнага камбіната, дзе праходзіў першы тур

спяборніцтва маладых выканаўцаў, пытанні аб лішнім білету ледзь не за кіламетр ад Палаца спорту, які стаў месцам правядзення другога тура... Юнакі і дзяўчаты нярэдка прыходзілі з магнітафонамі, самыя нецярплівыя ўключалі свае запісы ўжо ў тралейбусах, аўтобусах, трмаваях — конкурсныя песні раз'язджаліся па вячэрняму Мінску. А выканаўцы жылі ў сваім напружаным рытме. Штодзённая рэпетыцыя — кожнаму хочацца паказацца з найлепшага боку; знаёмства з Мінскам, сустрэчы з равеснікамі на прадпрыемствах горада — эмацыянальнае ўзбагачэнне, адкрыццё для сябе новых вобразаў і тэм; бясконцыя размовы на прафесійныя тэмы. Тут ніхто не выстаўляў сябе прэм'ерам ці ментарам, тон размоў заўсёды быў шчырым і дружалюбным. Менавіта душэўная шчодрасць станавілася залогам поспеху, «настаўнік» і «вучань» дапамагалі адзін аднаму выявіць свае слабейшыя месцы і найхутчэй пазбавіцца іх. За кулісамі ў час канцэртаў ці на рэпетыцыях можна было ўбачыць, як маскоўскі выканаўца вучыць рыжанку больш эфектнаму карыстанню мікрафонам, музыкант з Арменіі дае парады салісту з Кабардзіна — Балкарый, а спява-

кі з Саратава і Чабаксар дапамагаюць масквічу знайсці арыгінальнае музычнае і сцэнічнае вырашэнне свайго твора. Заклучны канцэрт стаў нібы генеральнай рэпетыцыяй перад пездкай у Берлін. (Па ўмовах конкурсу яго пераможцы будуць прадстаўляць савецкую моладзь на X Сусветным фестывалі моладзі ў сталіцы Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі). Старшыня журы кампазітар Аляксандра Пахмутова зачытала спіс пераможцаў і ўзнагароджаных. Дружнымі воплескамі адзначала зала з'яўленне на сцэне чарговага лаўрэата ці дыпламанта. Першае месца падзялілі Леанід Смятнікі з Саратава і мінчанін Валерый Кучынскі, другое — Заур Тутай з Кабардзіна — Балкарый і рыжанін Уладзімір Окунь. 5 салістаў занялі трэцяе месца, многія атрымалі дыпломы ці спецыяльныя прызы. Сярод вакальна-інструментальных ансамбляў лепшымі прызнаны беларускія «Песняры». Другое месца журы выршыла не прысуджаць. На трэцім — «Масквічы», «Дасмукасан» (Алма-Ата), «Кобза» (Кіеў). «Дзяўчаты» (Масква) і «Калінка» (Ленінград) сталі дыпламантамі. Вось некалькі выказванняў

каментарыяў па выніках конкурсу. Юлій СЛАБОДКІН, кіраўнік вакальна-інструментальнага ансамбля «Масквічы»: — Вельмі цікавы і своеасаблівы ансамбль «Песняры», мы навізіралі за іх работай з асалядай і не без карысці для сябе. Рыгор ШЫРМА, старшыня праўлення Саюза кампазітараў БССР. — Найбольш цікавымі і перспектыўнымі з'яўляюцца тыя ансамблі, якія кладуць у аснову сваю нацыянальную музыку, не разбураюць мелодыю, іх песенныя вобразы багатыя і запамінальныя. Я ў захапленні ад чудаўных салістаў з розных рэспублік. Аляксандра ПАХМУТАВА, старшыня журы. — Мне давялося быць на ўсіх конкурсах камсамольскай песні. Гэты вызначае не толькі надзвычай шырокая прадстаўнічасць і прысутнасць вакальна-інструментальных ансамбляў — раней спаборнічалі выключна салісты, але і ўзросшае вакальнае і акцёрскае майстэрства выканаўцаў, павышаная грамадзянскасць і публіцыстычнасць выступленняў. Конкурс закліканы выяўляць новыя сілы прапагандыстаў савецкай песні. Вернасць традыцыям, багатая музычная культура, тонкае адчуванне новага абяцваю маладым выканаўцам заслужаны поспех у слухачоў. Калі параўнаць творчы шлях з ракой, то прайшоўшы конкурс маладых можна лічыць першым парогам, пасля якога плынь набірае хуткасць і моц.

(З Дырэктыў XXIV з'езда КПСС.)

МАГІЛЕЎСКИ ШОЎК

Магілеўшчына здаўна славілася сваімі шаўковымі вырабамі. Дарэчы тканіны з каштоўных нітак, упрыгожванні для жаночых і мужчынскіх касцюмаў, багата арнаментаваныя абіўныя тканіны, матэрыялы з залатым шыцём для камзолаў і раскошныя паясы выпускалі фабрыка ў Шклове і мануфактура Саетанеўка пад Магілёвам. Магілеўскія вырабы прадаваліся нават у Пецярбургу.

Жудасныя былі ўмовы працы на панскіх мануфактурах. Вось як апісваў долю ткачых Змітрок Бядуля: «Слязамі мацу я шаўковыя тканіны панскія; кожны новы ўзор новым уздыхам спаткаю. З кожным новым днём новай хваробай хварэю... Затое тканіна на кроснах даўжэець, труба на валку таўсцеець...»

У далёкае мінулае адыйшлі тыя часы. Сёння Магілеў ператварыўся ў важнейшы цэнтр па вытворчасці хімічных валокнаў. Да пабудавання ў гады першай пяцігодкі завода штучнага валокна прыбывіў буйнейшы ў Еўропе камбінат сінтэтычнага валокна. Тут жа стварэцца яшчэ адзін гігант тэкстыльнай вытворчасці — камбінат шаўковых тканін. Статыстыкі сцвярджаюць, што з пускам яго на поўную магутнасць у Беларусі штогод на кожнага жыхара будзе вырабляцца больш за 12 квадратных метраў шоўку.

...Цяпер на будоўлі цалкам закончаны мантаж асноўнага круцільна-ткацкага корпуса. У яго цэхах ідзе падрыхтоўка да ўсталявання тэхналагічнага абсталявання.

З даху гэтага корпуса ўся пляцоўка будучага шаўковага гіганта бачна, як на далоні. З захаду да яе падступае горад, а на ўсходзе — раскінуліся прасторныя палі, рассечаныя блакітнай стужкай Дняпра. Сярод катлаванаў, траншэй, стрэл вежавых і аўтаматных кранаў, штаблелёў механічных і жалезабетонных канструкцый ужо ўгадваюцца контуры амаль усіх пяцідзсяткі аб'ектаў камбіната. Нават у сваім сённяшнім, чарнавым варыянце яго парэма пакідае незабыўнае ўражанне, асабліва, калі ўспомніць, што зроблена ўсё гэта толькі за два гады.

Галоўны інжынер будоўлі Анатоль Палякоў гаворыць:

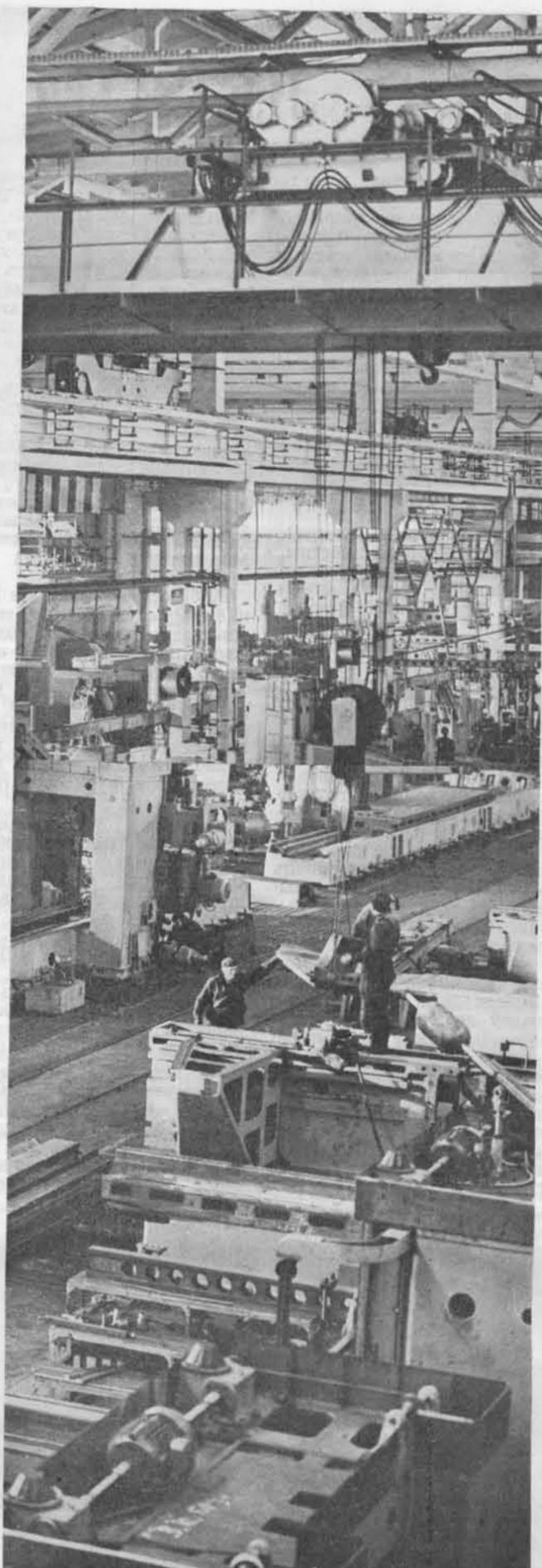
— Можце сабе ўявіць шаўковую вясёлку вакол Зямлі? Цяжка, зразумела. А вось тут, у круцільна-ткацкім корпусе штогод будзе выпускацца дастатковая для гэтага колькасць шоўку — амаль сто мільёнаў квадратных метраў. Ужо сёлета ў строй дзеючых уступяць 800 ткацкіх станкоў магутнасцю 24 мільёны квадратных метраў тканін.

Камбінат узводзіцца з улікам навіейшых дасягненняў навукі і тэхнікі. Праектам прадугледжана комплексная аўтаматызацыя і дыспетчарызацыя ўсіх тэхналагічных працэсаў, а таксама сістэма праграмавага кіравання вытворчасцю. Асноўнае абсталяванне для прадпрыемства пастаўляе Чэхаславацкая Сацыялістычная Рэспубліка згодна з дагаворам у рамках СЭУ.

Паклапаціліся праекціроўшчыкі і пра выдатныя ўмовы працы і адпачынку рабочых. Ва ўсіх памяшканнях будзе падтрымлівацца пастаянны мікраклімат, у прасторных цэхах шмат святла, ёсць спецыяльныя пакоі адпачынку, сталовыя і іншыя бытавыя памяшканні. На тэрыторыі камбіната будзе высаджана шмат дрэў.

Непадалёку ад будоўлі раскінецца мікрараён. Ён узводзіцца адначасова з вытворчымі цэхамі. Тут, побач з жылымі дзямі для тэкстыльшчыкаў, паўстануць дзіцячыя і медыцынскія ўстановы, школы, магазіны і іншыя аб'екты культурна-бытавога прызначэння.

А. ГАРБАЧОУ.

Самым сучасным высокапрадукцыйным абсталяваннем аснашчаны цэхі Мінскага станкабудаўнічага завода імя Кастрычніцкай рэвалюцыі — аднаго з буйнейшых у сваёй галіне. Цяпер тут у вытворчасці знаходзяцца 10 мадэлей падоўжна-стругальных і вяліка колькасць мадыфікацый падоўжна-фрэзерных станкоў. Мінскія агрэгаты-гіганты карыстаюцца шырокім попытам у нашай краіне і за рубяжом. НА ЗДЫМКУ: зборачны цэх завода.

Фота Г. УСЛАВА.

НАШЫ карэспандэнты паведамляюць

ЭЛЕКТРЫЧКА ДА БАРЫСАВА

У плане работ беларускіх чыгуначнікаў на гэтай пяцігоддзе намечана электрыфікаваць прыгарадны ўчастак чыгуначкі паміж Мінскам і Барысавам. Узвядзенне апор для кантактнай сеткі пачалося нядаўна на перагоне Калодзішчы — Гарадзішчы. На электрыфікаваным участку будуць пабудаваны і абсталяваны цягавыя падстанцыі, новыя пасадочныя платформы...

Ужо ў будучым годзе з Мінска ў Барысаў пабягуць электрапаязды.

П. БАРОДКА.

ЗА РУЛЁМ КАЛГАСНІКІ

Ва ўласным карыстанні калгаснікаў Глыбоцкага раёна знаходзіцца зараз больш за 150 легкавых аўтамабіляў. Толькі за апошні год каля сарака сялян набылі новыя «Жыгулі» і «Запарожцы». Уладальнікамі машын сталі К. Тынкевіч з калгаса імя Горнага, шафёр аддзялення «Сельгастэхніка» С. Смахоўскі, пенсіянер з калгаса імя Дзімітрава Ю. Асяненка і іншыя.

В. РАБЦАЎ.

ЧАРОЎНЫ КУТОК

На звычайным прысудзібным участку побач растуць амурскі аксаміт і грэцкі арэх, японская айва і ліванскія яблыні, сакавіты вінаград і чарнаплодная рабіна. Тут жа — мноства кветак, кустоў. Гэты чароўны куток прыроды створаны рукамі В. Адамовіча, былога настаўніка бялогіі з вёскі Задор'е Лагойскага раёна.

Віктар Паўлавіч перапісваецца з дзесяткамі аматараў прыроды з Далёкага Усходу, Украіны, Азербайджана і нават з-за мяжы. І адусюль у Задор'е прысылаюць насенне кветак, саджанцы дрэў. Вяскі натураліст падтрымлівае сувязі з Беларускай навукова-даследчым інстытутам бульбы, пладаводства і гародніцтва. Па просьбе вучоных ён выпрабуе на сваім участку розныя сарты збожжавых і іншых культур.

Акрамя вучняў, частыя госці ў Віктара Паўлавіча калгаснікі, якія ахвотна размнажаюць лепшыя ўзоры розных культур на ўласных прысудзібных участках.

В. КЛЕШЧАНКА.

З ДАПАМОГАЙ ЭВМ

Дзяржаўная публічная навукова-тэхнічная бібліятэка СССР — асноўны метадычны цэнтр па прапагандзе навукова-тэхнічнай літаратуры. Яе фонд перавышае цяпер 8 мільёнаў экзэмпляраў, а штогадовы прырост складае 700—800 тысяч уліковых адзінак. Паслугамі маскоўскай бібліятэкі карыстаецца каля ста тысяч чалавек і восем тысяч прадпрыемстваў, устаноў і навуковых цэнтраў краіны.

Штодзённа ў бібліятэку

паступаюць тысячы пасылак з кнігамі і столькі ж адраўляецца ў розныя краіны. Сіламі калектыву супрацоўнікаў з такім патокам літаратуры цяжка справіцца. З нядаўняга часу гэту вялікую работу ўзяла на сябе электроніка. Тут упершыню ў краіне распрацавана і паспяхова выкарыстоўваецца аўтаматызаваная сістэма выдачы і вяртання кніг па міжбібліятэчнаму абанементам. Задачу гэту выконваюць ЭВМ «Мінск-22» і «Мінск-32».

лістических стран в Объединенном институте ядерных исследований, возглавляемом кандидатом физико-математических наук Валентином Петруским, и группой ученых Института физики высоких энергий Госкомитета по использованию атомной энергии СССР под руководством кандидата физико-математических наук Владимира Рыкалина, ранее принимавшего участие в экспериментах по обнаружению антигелия-3.

Ядра антипротия выявлялись и опознавались одновременно несколькими методами и по различным критериям. К примеру, скорость пробега частиц определялась и в среднем — по времени пролета и локально — в каждой точке в каждый момент пролета. Многоканальный черенковский счетчик с годоскопическими фотоумножителями, впервые используемый в таких экспериментах, позволял определять скорости час-

тиц в широком диапазоне, измеряя радиус светящегося кольца от их черенковского излучения. Точность измерений равнялась долям десятиллиардной части секунды (в физике их называют наносекундами).

Вся информация непрерывно на всем протяжении эксперимента обрабатывалась электронно-вычислительной машиной, что позволяло постоянно контролировать ход исследований.

— Это второй важный этап исследования антивещества на нашем 70-миллиардном ускорителе, — рассказывает ученый секретарь Института физики высоких энергий Вячеслав Куткин, также участник эксперимента по получению антигелия. — Первым можно считать получение антигелия-3, сложного антиядра.

Обнаружение антигелия подтвердило теорию о симметрии

Вселенной, о различии в ней вещества и антивещества с равными «правами». Но все-таки оставались сомнения, насколько справедливы будут обретенные знания и для других «посланцев» антимира. Единственным доступным для получения антиядром был антипротий — самый тяжелый изотоп антиводорода, сосед антигелия по Периодической таблице элементов Менделеева, отличающийся от него лишь одной единицей заряда и равный ему по количеству античастиц (у того и другого их по три).

Стратегия и тактика поиска во многом основывались на сведениях, полученных при изучении антигелия. Было важно узнать, действительно ли найденная закономерность образования справедлива для любых ядер антимира или есть еще секреты, оставшиеся нераскрытыми.

Ученые считают, что антипротий

«полностью оправдал возлагавшиеся на него надежды». Механизм элементарных актов рождения антивещества стал теперь гораздо яснее. К примеру, можно считать доказанным, что внутриядерные силы не зависят от заряда: силы, действующие между частицами, совершенно подобны силам, действующим между античастицами.

Не менее важно подтверждение гипотезы об уменьшении вероятности образования каждого следующего, более тяжелого атомного антиядра в сто тысяч раз на дополнительную ядерную частицу. Поэтому для получения антигелия-4, состоящего не из трех, как антигелия-3 и антипротия, а из четырех ядерных античастиц, нужно уже не 100—200 часов на каждое событие рождения, а две тысячи лет!

— Эти важные сведения о фундаментальных основах об-

разования антивещества безусловно сыграют существенную роль в глобальной теории образования и архитектуры Вселенной, — считает академик Логунов, — возможно, они помогут пролить свет на давнюю и неразрешимую загадку о роли антивещества во Вселенной и месте, которую оно в ней занимает.

Куда скрылись антимир и где их искать — ответ на этот кардинальный вопрос астрофизики имеет огромное значение. Ведь овладение антивеществом, самые начальные шаги к которому сейчас сделаны, означало бы овладение не только тайнами мироздания, но и фантастически могучим источником энергии, которую дает аннигиляция — соединение вещества с антивеществом. Эта энергия в тысячу раз мощнее, чем ядерная.

Елена КНОРРЕ,
научный обозреватель АПН.

ВЯРТАЮСЯ З ЛЁГКІМ СЭРЦАМ

Юдзіф Славіна аказалася гаваркой, шчырай субяседніцай. З ёй лёгка было весці размову. І некаж міжвольна атрымалася, што мы загаварылі ў першую чаргу аб прыкметным паляпшэнні савецка-амерыканскіх адносін.

— Усякі прагрэсіўны пачатак — гэта да лепшага, — сказала Юдзіф Барысаўна. — Можна толькі вітаць крокі, якія робяцца Савецкім Саюзам у пытанні раззбраення. Людзі не хочуць вайны. Яны спадзяюцца на лепшае. А нас, эмігрантаў, асабліва хваляе, якія адносіны будуць паміж Злучанымі Штатамі і Савецкім Саюзам. Бо для нас Амерыка стала другім домам. І ўсё ж мы стараемся заўсёды даведацца як мага больш аб тым, што адбываецца на Радзіме, як жывуць тут людзі. У гэтым нам вельмі дапамагаюць савецкія газеты і часопісы. Я, напрыклад, акрамя «Голасу Радзімы», атрымліваю «Soviet life», «Новый мир», а таксама газету на яўрэйскай мове.

Але што можа параўнацца з магчымасцю пабываць на зямлі, дзе нарадзіўся і вырас, дзе засталіся родныя і блізкія людзі!

Вочы ў Славінай добрыя і нейкія сумныя. Такія вочы бываюць у людзей, якія многа перажылі, зведалі радасць, а яшчэ больш гора. Час прыгнясці плечы. Але цяпер яны быццам распрасціліся — чалавек вярнуўся ў маладосць. У гэтым горадзе першы раз ішла на спатканне.

— Было гэта больш за пяцьдзесят гадоў назад, — уздыхнула Юдзіф Барысаўна. Задумалася, набеглі ўспаміны: першая сусветная вайна, смерць бацькоў, жыццё ў дзядзькі, які меў у Мінску свой рэстаран і прымушаў

дзяўчынку працаваць на кухні.

— А ў школу не дазволіў хадзіць, — гаворыць Славіна. — Так я з пяццю класамі і засталася. Надакучыла мне быць у яго ў служанках, напісала ў Канаду дваюроднаму брату, каб забраў мяне.

Памяць моцна трымае падзеі тых далёкіх год: першыя крокі на чужой зямлі, першыя расчараванні.

— У пачатку трыццатых гадоў мы з мужам хацелі вярнуцца ў Савецкі Саюз, але нарадзілася дзіця, потым другое — давялося ўладкоўвацца на чужыне.

А тут, у роднай Беларусі, дзе засталіся браты і сёстры, людзі таксама наладжвалі сваё жыццё, але на сваёй зямлі. Письмы з Мінска ў Амерыку ішлі рэгулярна і становіліся веселымі. Але прышоў 1941 год.

— Калі пачалася вайна, — расказвае Юдзіф Барысаўна, — браты Міхаіл і Ісаак пайшлі на фронт. Абодва ваявалі і засталіся жывыя. Праўда, Міхаіл быў ранены. А васьмь усіх родных яго жонкі, якія да вайны жылі ў Рызе, фашысты расстралялі.

На вачах старой жанчыны слёзы: цяжка ўспамінаць смерць блізкіх людзей. Пытаюся аб тым, як цяпер жывуць яе родныя. Юдзіф Барысаўна ажыўляецца:

— Як жывуць? Вельмі добра. У Мішы быў свой домік, але дзеці выраслі, і ён прадаў яго, а атрымаў кватэру. Дачка яго Жэня жыве ў Баку. Дарэчы, ён цяпер у яе ў гасцях. А сын Бора тут, у Мінску. Працуе настаўнікам. Другі мой брат Ісаак — інжынер-будаўнік. У яго добрая работа. Яго цэняць. Я бачыла ў доме многа грамад. А нядаўна ў дзень нараджэн-

ня яму на рабоце ўручылі каштоўны падарунак. Тая, Ісаак добра ўладкаваўся. У яго трохпакаёвая кватэра з усімі выгодамі, у якой яны жывуць утroph. І плоціць ён за яе ўсяго якіх 10 рублёў у месяц. У Амерыцы за такую кватэру трэба плаціць больш за сто долараў.

Я ўжо не першы раз на Радзіме. Была тут у 1959 годзе, потым у 1970. Цяпер зноў прыехала. І кожны раз я бачу, што жыццё становіцца лепшым. Мяне, напрыклад, здзівіла тое, што ў Мінску вельмі многа кветак. Усюды, дзе іду, — прадаюцца кветкі. І людзі купляюць. Мне здаецца, што гэта аб многім гаворыць.

Або васьмь яшчэ — дзе б і ні была ў сваякоў, якія сталі яны накрываюць! Я ніколі ў жыцці не ела столькі. І калі не з'ясі ўсё — крыўдзяцца. У нас нават на вялікіх сходках не гатуюць столькі. Я расказвала ім, што ў Амерыцы некаторыя гавораць, што ў вас тут галадаюць. А яны смяюцца: «Няхай сабе гавораць».

Ведаецца, у Амерыцы ёсць людзі, якія распаўсюджаюць хлусню аб Савецкім Саюзе. Яны сцвярджаюць, што тут жывуць бедна, асабліва цяжка яўрэям, і што ледзь не ўсе яны хочуць выехаць у Ізраіль. Але я бачу, як жывуць мае родныя, іх знаёмых, я размаўляла з імі. Яны нікуды не збіраюцца выязджаць. У іх усё добра. Навошта ж кудысьці ехаць?

— Але сяброў у Савецкага Саюза значна больш, чым варагаў, — працягвала Славіна. — Гэтаму не трэба здзіўляцца. Савецкі Саюз — першая сацыялістычная краіна, якая заўсёды змагалася і

Змагаецца за мір. А мір — гэта самае галоўнае ў жыцці.

Я вяртаюся дамоў у той дзень, калі ў Злучаныя Штаты прыязджае Леанід Брэжнеў. Ад усёй душы жадаю яму поспехаў. Калі Савецкі Саюз і Амерыка будуць жыць у міры, то ў іх хопіць сіл, каб справіцца з любімымі цяжкасцямі.

Я вяртаюся дамоў з лёгкім сэрцам.

У. МЯЛЁШКА.

Нашы землякі, якія наведваюць Мінск, звычайна спыняюцца ў гасцініцы «Юбілейная», што размешчана ў адным з прыгажэйшых куткоў беларускай сталіцы. Побач з сучасным шматпавярховым будынкам гасцініцы — цудоўны бульвар. Тут аўтар сустрэў Юдзіф СЛАВІНУ і зрабіў гэты здымак.

УСПАМІНАЮ ЦЯБЕ, МІНСК

Пішу вам другое пісьмо аб сваім уражанні ад паездкі на Радзіму. У мінулы раз я расказаў аб роднай вёсцы Вялікай Кракотцы, дзе гасціў некалькі месяцаў, аб добрых зменах, якія чакалі мяне там на кожным кроку. Адтуль аўтобусам я выязджаў у Мінск.

Прырода Беларусі здзіўна прыгожая, такой, мне здаецца, няма больш нідзе, але прыгадзі нашай сталіцы асабліва маляўнічыя. Я ўязджаў у Мінск, і сэрца б'ецца радасна. Здалёк відаць рабочы пасёлак са шматпавярховымі дамамі. Як многа іх, новых, прыгожых, вырасла за пяць год з часу майго апошняга прыезду на Бацькаўшчыну. Каштаны, ліпы, бярозкі тады былі толькі пасаджаны, цяпер у іх засені гуляюць дзеці, адпачываюць на лавачках пенсіянеры. Цудоўны і дарагі мне Мінск! Я ўспамінаю цябе, як добры сон. Але беларуская сталіца не чароўная казка. Яе ўзнялі з руін і попелу, што пакінулі тут акупанты ў гады Вялікай Айчыннай вайны, працавітыя рукі людзей.

У мінулым годзе ў Мінску быў адкрыты помнік беларускаму песняру Янку Купалу. Я пабываў у парку, дзе ўзвышаецца гордая постаць паэта, наведваў яго музей. Свята шануе беларускі народ памяць свайго вялікага сына, які заўсёды быў яго абаронцам і трыбунам.

Бачыў я Хатынь і Курган Славы. Як памяць аб гэтых месцах у мяне засталіся кніжачкі-сувеніры. Невялікія па аб'ёму, яны многае нагадваюць: і сумны пераліч званоў на месцы пажарышчаў, і пачуцці ўдзячнасці да тых, хто выратаваў Радзіму ад іншаземнага нажэсця.

У час свайго знаходжання ў Беларусі я сустракаўся і гутарыў з многімі таварышамі, якія вярнуліся з Аргенціны і цяпер жывуць дома. Усе яны добра ўладкаваны. Маюць свае машыны, дамы, гаспадарку. Старыя атрымліваюць пенсію.

С. ФІЛЮТОВІЧ.

Аргенціна.

Ціхі Нёман у месцах, дзе нарадзіўся беларускі пясняр Якуб Колас.

Фота М. АНАНЫНА.

ЯНЫ СУСТРЭЛІСЯ Ў СОРАК ПЯТЫМ

Старую ваенных гадоў фатаграфію кляпатліва захоўваюць у адным з дамоў Чыкага і ў маскоўскай кватэры на Рошчынскай вуліцы.

...Гэта здарылася 18 сакавіка 1945 года. Разрывы, быццам воблакі, ахутвалі самалёт. Нягледзячы на агонь зенітак, бомбардзіроўшчык «В-24» ВПС ЗША ўпэўнена трымаў курс да сталіцы фашыскай Германіі. Калі машына ўжо была над горадам, буйнакаліберны снарад папаў у самалёт. Штурман быў забіты, механіка выкінула выбуховай хваляй. Самалёт губляў вышыню.

«Тады, — пісаў пазней у сваіх успамінах камандзір амерыканскага паветранага карабля, — я вырашыў накіраваць «лятаючую крэпасць» да пазіцый рускіх войск, каб хлопцы маглі скочыць з парашутамі. Мы былі ўжо над лініяй фронту, калі нас атакаваў «Месершміт-109». Становішча рабілася крытыч-

ным. У гэты момант з'явіліся тры рускія «Які», і «МЕ-109» адляцеў. Першым выскачыў верхні кулямётчык, за ім — радыёметрыст і другі палёт. Я затрымаўся і паглядзеў на забітага штурмана: ён ляжаў ніцма, заліты крывёю. Потым, прабраўшыся да бомбавага люка, я таксама пакінуў машыну. Ледзь прызямліўся, як убачыў, што да мяне бягуць людзі, убачыў шапкі з зоркамі...»

— На Одэры была адна з рэдкіх мінут франтавага зацішша, — расказвае былы камандзір авіядывізіі Вячаслаў Цімафееў. — Раптам перарывісты рокат адзінокага самалёта: нізка над Одэрам ляціць амерыканскі бомбардзіроўшчык са шлейфам чорнага дыму. Ад паляючай машыны адна за адной адрываюцца цёмныя фігуркі...

Чакаем вяртання санітарнай машыны, пасланай у раён прызямлення экіпажа, які пакінуў самалёт. І васьмь, абаліраючыся на палку, у наш штаб увахо-

дзіць смуглявы чалавек у камбінезоне. За ім — хлопец у лётнай куртцы і пілоты са значком амерыканскай арміі. Неміласэрна ламаючы рускія словы, выразна жэстыкулюючы, хлопец у пілотцы расказвае аб напатакушай экіпаж няўдачы. Усаджваем амерыканцаў за стол, частуем усім, што дазваляе франтавая абстаноўка.

У хуткім часе тэлефаніст паведамае, што астатнія члены экіпажа паспяхова спусціліся на парашутах каля горада Ландсберга. Ранены лётчык, быццам забыўшы пра боль у назе, кідаецца абдымаць свайго таварыша. «Сувенір, сувенір», — паўтарае ён, паспешліва абмацоваючы кішэнні. Нарэшце, дастае штосьці і працягвае мне. Аказваецца, гэта тапаграфічная карта раёна ваенных дзеянняў, надрукаваная на кавалку шоўку.

Хлопец дорыць апошняе, што захавалася ў яго абпаленым камбінезоне. А ў мяне пад рукамі няма нават запальнічкі.

Бяру каробку «Казбека», пішу на вэчку сяброўскія словы і перадаю яму. Спускаемся з ганачка. Тут як тут наш фатаграф...

«У Ландсбергу, дзе апынулася другая група членаў нашага экіпажа, — успамінае камандзір «лятаючай крэпасці», — рускія запрасілі нас павячэраць, адваілі спецыяльны пакой.

Пахаванне штурмана Ван Трэса было назначана на 6 гадзін вечара. На цэнтральнай плошчы Ландсберга, дзе хавалі штурмана, было каля 20 магін рускіх салдат з чырвонымі зоркамі на помніках. Я сказаў некалькі развітальных слоў і прачытаў кароткую малітву, потым усе сталі па стойцы «смірна», рота салдат дала тры залпы, і труну апусцілі ў магілу. Рускія ўстанавілі пастамент і ўсклаі вянок.

На наступны дзень за намі прыляцеў самалёт...»

— 3 таго часу мінула шмат

гадоў, — гаворыць Вячаслаў Арсеньевіч, гартаючы альбом з фатаграфіямі ваеннага часу. — Не раз за гэтыя гады я ўспамінаў франтавога вясну на Одэры і двух амерыканскіх лётчыкаў. Адшукаць? Але я не ведаў нават іх імёнаў. І ўсё ж вырашыў паспрабаваць. Агенцтва друку Навіны пераслала здымак у Злучаныя Штаты. Ён быў апублікаваны ў часопісе «Эйр форс таймс». І васьмь у хуткім часе на адрас часопіса прышло пісьмо: «Несумненна, гэта я злева на фатаграфіі стаю побач з палкоўнікам Цімафеевым. Палкоўнік зрабіў у той дзень надпіс на каробцы з-пад цыгар, якую я захаваў і прывёз дамоў. Мне б вельмі хацелася звязацца з ім. Эдвін Дж. Алянсэндэр».

Так пачалася сяброўская перапіска двух ветэранаў мінулай вайны.

«Спраўды, цесная зямля, калі мне ўдалося адшукаць вас, — напісаў у Чыкага В. Цімафееў».

ЭПІГРАМЫ

Майсей СЯДНЕУ

Ён за долар і брудам,
і сажай
Хату роднага бацькі
абмажа.

Антон АДАМОВІЧ

Яшчэ ад матчынае цыцкі
Павадыром ён стаў
«кывіцкім».

Яго трымалі на патрэбе
Калісьці Розенберг
і Гебельс.

Ён сіянісцкім, небарака,
Хвасты падвязвае сабакам.

Станіслаў СТАНКЕВІЧ

Стась даводзіў яўрэяў
да згубы —
Яго мара нажывы збылася;
Залатыя яўрэйскія зубы
Мерцвякамі глядзяць
на Стася.

Юрка ВІЦЬБІЧ

Яшчэ, кажучы, ні свет,
ні зара...
А ўжо строчыць разбойнік
пяра.

А. ЖОЛУД-МЯЦЕЛЬСКІ.
Англія.

ПРАЎДА ЖЫЦЦЯ

Зноў прыйшло лета, і, як і ў мінулым годзе, вельмі хацелася б паехаць на Радзіму. Але маё матэрыяльнае становішча не дазваляе рабіць такія далёкія паездкі часта. Я жыву толькі з працы сваіх рук.

Вялікае дзякуй за кніжкі, што прыслалі мне. Найлепш спадабаліся раманы Міхася Машары «Крэсы змагаюцца» і «Лукішкі». Праўдзіва і з вялікай дакладнасцю адлюстраванае аўтар барацьбу беларускіх сялян супраць улад буржуазнай Польшчы. Цікава, што ў лёсе герояў твора і аўтара шмат агульнага. М. Машара сам жыве ў былой Заходняй Беларусі і быў актыўным барацьбітом за інацыянальнае і сацыяльнае вызваленне беларускага народа.

В. ГРЫДЗЮШКА.

Англія.

Мінск. Адна з самых прыгожых плошчаў беларускай сталіцы — плошча імя Якуба Коласа.

Фота Э. ТРЫГУБОВІЧА.

На просторах Родны

НА ЗЕМЛЕ МОЛДАВИИ

«Бессарабская деревня ежедневно и упорно разоряется, — писала буржуазная газета в сентябре 1937 года. — Крестьяне не в состоянии обрабатывать свой клочок земли, не имеют ни скота, ни инвентаря, продают ее скупщикам-богачам, и сами уходят в город на поиск средств к существованию, уезжают за границу, за моря и океаны».

Такова печальная хроника прошлого молдавского села, когда на три двора приходился один плуг, на 180 дворов — 1 селка, на 306 дворов — 1 жатка, на 6 дворов — 1 лошадь.

О сегодняшнем дне молдавского села в беседе с корреспондентом АПН Валентином ФИЛИПСКИ рассказывает министр сельского хозяйства МССР Иван БЕРЕЖНОЙ.

— Каков, Иван Никитич, сегодняшний уровень технической оснащённости сельскохозяйственного производства в республике?

— За годы Советской власти в Молдавии осуществлено полное техническое пере-

вооружение сельского хозяйства. От механизации отдельных трудоемких процессов совершается переход к комплексной механизации всех его отраслей. Сегодня на полях республики работают свыше 43 000 тракторов, 12 000 зерновых и специальных комбайнов, 23 000 автомобилей и свыше 250 000 различных сельскохозяйственных машин. Оснащение колхозов и совхозов новейшей техникой позволило создать в республике сотни бригад и звеньев комплексной механизации. Завершена полная механизация пахоты, междурядной обработки пропашных культур, посева зерновых, сахарной свеклы, подсолнечника и силосных культур, посадки многолетних насаждений. Применяются специальные машины для междурядной обработки виноградников, уборки, сортировки, калибровки, упаковки винограда и фруктов.

Огромную роль в механизации трудоемких процессов в сельском хозяйстве играет электрификация. Более одного миллиарда киловатт-часов электроэнергии в год потребляют в настоящее время колхозы и совхозы Молдавии, что в 106 раз больше, чем в 1950 году.

Благодаря укреплению материально-технической базы сельского хозяйства республики стало перестраиваться на индустриальную основу. За последние годы создано много аграрно-промышленных комплексов по производству винограда, фруктов и

овощей, мяса, молока и яиц, по доращиванию и откорму крупного рогатого скота. Эти комплексы ускоряют процесс преодоления различий между городом и деревней.

— Какие новые тенденции наблюдаются в жизни молдавского села?

— Колхозный строй неузнаваемо изменил облик сел и быт молдавского крестьянина. Растет материальное благосостояние тружеников села. За годы Советской власти в Молдавии при помощи государства заново построено 90 процентов домов в сельской местности. Вместе с электричеством в быт колхозника вошли радиоприемники, телевизоры, холодильники, стиральные машины и другие бытовые приборы.

Заметно улучшилось бытовое обслуживание. Современные культурно-просветительные учреждения, школы, больницы, детские ясли и сады, магазины, дома быта, благоустроенные жилые дома колхозников и сельской интеллигенции, автомашины и мотоциклы — таков сегодняшний облик молдавского села.

Села Молдавии растут, благоустраиваются, увеличивается их население. Например, село Дрокия четыре десятилетия назад насчитывало всего лишь 150 крестьянских дворов. Сейчас Дрокия — районный центр, население которого достигло 12

тысяч человек. Из отсталого и бедного села Дрокия выросла в крупный экономический и культурный поселок городского типа. Новый облик приобрели Трушены, Парканы, Копанка, Ружница, Ларга, Сарата-Галбенэ, Романешты, Чеколтены и многие другие молдавские села.

До установления Советской власти в селах Молдавии не было ни одного детского дошкольного учреждения. Сегодня же работают более 290 постоянных и 1 300 сезонных детских садов и яслей, которые посещают 150—160 тысяч детей дошкольного возраста.

За последние годы значительно вырос отряд сельской интеллигенции. После окончания вузов и средних специальных учебных заведений молодежь возвращается в село. Например, в село Копанка, где проживает семь тысяч человек, только за последние пять лет вернулись, окончив учебные заведения, 140 молодых специалистов. Среди них агрономы, инженеры, учителя, врачи, техники, специалисты различных отраслей сельского хозяйства.

Вечерами и в выходные дни в сельских домах культуры собираются колхозники. Здесь открыты народные университеты, работают кружки художественной самодельности, демонстрируются новые кинофильмы, проводятся читательские диспуты, встречи с деятелями культуры и науки.

её. — Добра памятаю, як тады ў сорок пятым мы гаварылі аб вайне, аб Расіі і Амерыцы, аб тым, што дружбу, спяную ў гады вайны, трэба будзе берагчы і пасля перамогі над фашызмам.

У хуткім часе пасля вайны я пайшоў у адстаўку, пачаў пісаць кнігі. Яны пра нас, салдат неба; гэта роздум аб вайне, якая не павінна паўтарыцца. Мы, рускія, больш за іншыя народы пацярпелі ад мінулай вайны. Многія не вярнуліся, многія засталіся інвалідамі, у тым ліку і мая жонка Ганна — Герой Савецкага Саюза, у мінулым лётчыца штурмавой авіяцыі. Асабіста я лічу яе двойчы героем, бо пасля вайны яна здолела выхаваць двух сыноў. Раскажыце, калі ласка, пра сябе: як жывяце, ці цікавая работа, чым захапляецеся?

З Чыкага не замарудзілі з адказам.

«Нам вельмі пашанцавала, дзякуючы таму, што мой былы камандзір убачыў фатаграфію ў часопісе і павадамі мне, — пісаў Эдвін Дж. Аляксандэр. — Цяпер гэта фатаграфія вісіць над пісьмовым сталом.

Я лічу, што ў пасляваенныя гады Вы заняліся цікавай справай. Магчыма, прышлеце мне некаторыя са сваіх літаратурных работ?

Пасля ваеннай службы я пачаў кар'еру бізнесмена. Кампанія, у якой я працую, вырабляе розныя бытавыя прыборы, аўтаручкі, алоўкі, вентылятары. У нас з жонкай (яе зваць Мэры) ёсць сын — Біл. Прыкладаю да п'ямага здымак. А я цяпер сівы, нашу акулёры.

Пачынаючы перапіску пасля гэтулькіх год, якія мінулі з часу нашага знаёмства, веру, што ў будучым мы, магчыма, зноў сустрэнемся...»

І яшчэ адно пісьмо з Чыкага: «Атрымаў Вашу кнігу, якую мне перакладаюць на англійскую мову. Хочацца працягнуць перапіску з Вамі, таму маю намер з восені заняцца вывучэннем рускай мовы ў вярчэння школы. Тады, мяркую, змогу сам адказаць на Вашы пісьмы».

Чарговы канверт з Масквы за акіяна быў адпраўлены пад Новы год. «Вырашыў абрадаваць Вас, Эдвін, навагоднім падарункам, — пісаў В. Цімафееў.

Гавораць, праўда, падарункі не перадораваюць. Але бываюць выключэнні. Адпраўляю палавіну тапаграфічнай карты, якую Вы ўручылі мне 18 сакавіка 1945 года — у дзень нашай сустрэчы на Одэры. Другая палавіна застаецца ў мяне...»

Аднойчы на імя В. Цімафеева з ЗША прыйшло пісьмо з незнаёмым почыркам на канверце. Яго напісаў амерыканскі настаўнік Д. Путрыч:

«Паважаны Вячаслаў Арсеньевіч, думаю, што пан Аляксандэр ужо сказаў Вам, што я пераклаў для яго два або тры Вашы пісьмы.

Я настаўнік рускай мовы ў сярэдняй школе. Пакуль што я яшчэ не вельмі добра пішу і гавару па-руску, але стараюся.

У мяне тры класы, 51 вучань. Гэта добрыя хлопцы, члены нашага «Рускага клуба». Яны заўсёды распытаюць у мяне пра СССР і савецкае жыццё. Я яшчэ не бываў у Савецкім Саюзе. Спадзяюся, што прыеду, але калі, не ведаю.

Наш «Рускі клуб» выдае маленькі часопіс «Искра». Вучні нашай і іншых школ пішуць пазмы, артыкулы і апавяданні

на рускай мове. Мы лічым, што часопіс мае вялікі поспех. Калі хочаце, я дашлю Вам некалькі нумароў».

«Мне заўсёды прыемна мець сувязі з людзьмі такой прафесіі, як Ваша, — адказваў амерыканскаму настаўніку савецкі лётчык. — У маім разуменні гэта слова гучыць горда: настаўнік. Я з дзяцінства марыў быць настаўнікам народнай школы, атрымаўся ж па-іншаму — стаў авіятарам.

Калі прыедзеце ў СССР, мне будзе цікава сустрэцца і пагутарыць з Вамі. Вы пераканаецеся ў рускай гасціннасці, і ў Вас будзе шмат уражанняў аб жыцці савецкіх людзей...»

Нядаўна ў Злучаныя Штаты адпраўлена яшчэ адно пісьмо Эдвіну Дж. Аляксандэру:

«Пішу, а сам паглядаю на фота — як даўно гэта было. 28 гадоў мінула, але забыць не магчыма: і баі на Одэры, і савікі 1945 года, і нашу сустрэчу ў нямецкай вёсцы Крышт. Добра, што гэтая сустрэча знайшла свой працяг у пісьмах. Магчыма, каму-небудзь здасца крыху незвычайным, што мы перапісваемся — людзі, якіх

звёў толькі выпадак. А для нас усё зусім не выпадкова. Была вайна, мы змагаліся попалч, а лейтанант Ван Трэс пахаваны побач з нашымі хлопцамі.

Ведаеце, Эдвін, мне здаецца, што наша сустрэча ў канцы вайны ўсё-такі не апошня. Можна толькі радавацца, што адносіны паміж нашымі краінамі паляпшаюцца. Друк, радыё і тэлебачанне ў нашай краіне ўдзяляюць вялікую ўвагу развіццю савецка-амерыканскіх адносін. Думаю, што і ў ЗША гэта выклікае жывую цікавасць.

Усяго Вам добрага, Эдвін. Пішыце...»

Наглядзячы на доўгія гады, не сцерлася ў памяці двух вятранаў кароткая сустрэча на дарогах вялікай і цяжкай вайны, якую народы нашых краін вялі супраць фашызму.

В. ПЕРАСАДА.

Они опять заулыбались: «А что, у вас такой работы нету или вы плохо жили?» «Почему же нету, работы сколько хочешь, и жил в последнее время хорошо». «Тогда, мистер Шишелякин, — говорит этот посол или консул, — вам здесь делать нечего, и мы доставим вас на ваш пароход или вызовем сюда вашего капитана, объясним, зачем вы сюда явились, и пусть сам забирает вас».

Сказал он эти слова, и теперь не спина, а все лицо, чувствую, потом покрылось. Вижу, будто поднимаемся мы с капитаном по трапу на «Урицкого», а весь экипаж, и коридорные, и буфетчицы — все высыпали на палубу и смотрят, как мы поднимаемся. А капитан говорит: «Вот он, полубойтесь, предатель и изменник Родины». А они не любят, каждый будто в лицо хочет плюнуть или в морду дать.

Увидел этот посол или консул мое внутреннее сотрясение и говорит: «Чтобы остаться за границей, надо политическое убежище просить. Нужны объяснения серьезные и обоснования. Например, притеснения со стороны властей, гонение на вас или родителей, родственников, аресты, тюрьма, а главное, что вы не согласны с советским режимом и с коммунизмом».

Вот, выходит, как дело оборачивается. Ни назад хода нету, ни вперед. В дрейф ложиться надо, куда волна понесет.

Все-таки собрался с силами и говорю: «Если иначе никак нельзя, делайте как надо, а мне уже все равно».

Потом за мной приехали японцы из министерства иностранных дел и других органов. Они увезли меня в отель и поставили в комнате штатскую охрану, чтобы меня не украли советские агенты или кто-нибудь другой.

Утром пришли другие люди и дали подписывать какие-то бумаги. Стоп, сам себе думаю, какие это такие еще бумаги, а сам иду, подписываю. Да стоп же, сам на себя кричу, куда ж меня водворот закручивает? А они только подсовывают, а я все подписываю не глядя, как в кинохронике на международных договорах. После заполнения формуляра и отвечал на вопросы. Мне показывали разные графы и говорили: «Вот тут пиши «да», а тут пиши «нет». Я так и делал. А дальше я мало что помню. Каждый день меня куда-то возили и расспрашивали про заводы, фабрики, про Владивосток и Находку и особенно про службу в армии. Ну что я им мог сказать, когда я ничего не знал. Про старые ППС сказал, не верят, про то, что ничего не знаю, тоже не верят.

На второй или третий день кто-то постучал в дверь не по-условному. Меня быстро затолкали в ванну, и со мной остался один из охраны. Выяснилось, что меня ищут журналисты, чтобы я подробнее рассказал про коммунистический ад, о чем было с моих как будто слов сообщено в печати. Часов в пять утра меня подняли, вывели черным ходом и увезли в другой отель.

Здесь за чашкой кофе текла у нас принужденная беседа. Меня спросили, могу ли я перечислить фамилии всех членов экипажа и сказать, кто чем занимается. Я не мог, так как было много новеньких. Тогда мне дали судовую роль всех членов команды, и я отметил ребят, которых я знал. Потом принесли целую гору фотографий. Здесь были карточки всех членов команд всех пяти советских судов, стоящих в Токио, а также спортсменов и туристов, живших на судах. Также были сфотографированы все японцы, посещавшие советские суда, — и гости, и чиновники, и все, кто ступал на борт этих судов. Мне велели отложить снимки тех, кого я знал. Я так и сделал. Они стали расспрашивать о каждом из них.

Потом мне сказали, что представители экипажа «Урицкого» хотят со мной поговорить, и велели подписать бумагу, что я отказываюсь. Хорошо, что велели отказать. А вдруг заставили бы встретиться! Что говорить им? Куда глаза прятать? Может, первая то была бумага, какую я охотно подписал. Еще несколько дней допрашивали, им не верилось, думали, просто под дурака играю. Когда убедились, что толку от меня мало, передали западногерманским немцам. Перед этим переводчик по-дружески сказал мне: «Американцам ты не нужен, в Японии тебя тоже не оставят, поэтому постарайся понравиться немцам. А они очень подозрительно относятся к тебе».

В немецком посольстве меня посадили за круглый стол, было много людей, и я думал, как мне отвечать на их вопросы. В это время быстро вошел их главный, все расступился, и он строго сверлил меня своими глазами и так быстро задавал вопросы, что я не успевал отвечать. Потом так близко наклонился ко мне и сказал резко, как приказ: «Тебе надо вернуться назад».

Я не ждал такого, но быстро сообразил, что это игра, которая входит в их политическую логику. Им теперь выгодно на весь мир шуметь, что советские моряки бегут в ФРГ. Не такой я дурак, чтобы не понять, чего они хотят. Поэтому вскопился и закричал: «Нет, не вернусь!» Они заулыбались, стали успокаивать, говорить, чтоб не боялся, никто меня коммунистам не отдаст. Что же я делаю, думаю... А, черт с ними! Они пятьдесят лет так шумят. А в моем-то положении еще думать о чем-то...

Тогда и наступил главный вопрос: почему хочу именно в ФРГ и что я о ней знаю. А что я знал о ней? Ничего хорошего, только плохое. И вдруг стоп, сам себе думаю. Вспомнил последнюю политинформацию на судне. По ней прямо и пошел. Правительство Эрхарда, говорю, ведет борьбу с коммунизмом не на словах, а на деле. Вот запретили компартию и другие их органы, многих ком-

Америка и как хорошо там живут люди. На прощание сказал: «Помни и знай: Америка всегда за твоей спиной, и чтобы с тобой ни случилось, ты найдешь помощь, поддержку и содействие». На память он сфотографировался со мною. Потом приехал немецкий консул доктор Шмидт и говорил то же самое про ФРГ и тоже пожелал иметь на память нашу с ним фотографию.

Я понял, что моя жизнь будет обеспечена.

Перед отъездом в ФРГ получаю инструктаж. Сказали, что меня будут провожать торжественно, даже фотографы придут. Должен быть бодрым, глубоко-мысленно — деловым, в меру веселым. На аэродроме к самолету должен идти быстро, но не бежать, ни с кем не вступать в разговоры, не отвечать на вопросы. Когда поднимаюсь на верхнюю площадку трапа, спокойно и величественно повернуться лицом к публике, снять шляпу — мне уже выдали ее, хотя на

Аркадий САХНИН

мунистов посадили в тюрьму. Это, говорю, хороший пример от Гитлера, он тоже так начинал и его поддерживал весь германский народ. Гитлер, говорю, каждому человеку дал хорошую работу, не стало безработицы, а проиграл войну только случайно... И тут один недоделок перебивает меня и спрашивает: «А ты нормальный? Ты один такой в Советском Союзе или еще есть?» Эти слова показались мне обидными, но я помнил предупреждение переводчика, обиды не показываю и говорю: «Вполне нормальный, и не я один такой».

Больше в тот день меня не трогали, зато за несколько дней потом всю душу выворотили своими вопросами. Снова отвезли к японцам и там сказали: «Сейчас у тебя будет встреча с советским консулом. Откажись никак нельзя. Но ты не бойся, будут наши представители и охрана. Разговор будет ровно десять минут. Главная твоя задача вопросов не задавать и молчать. Десять минут как-нибудь потерпишь». Нарисовали план комнаты, вот с этой стороны стола, говорят, консул будет сидеть, вот здесь ты, а тут охрана и другие представители. Потом долго объясняли, что, если поддамся на пропаганду консула, дома меня без суда расстреляют, вроде такой закон есть.

Когда вошли мы в ту комнату, человек десять, консул уже в назначенном стуле сидел. Совсем молодой, лет тридцать с чем-то. Вот, думаю, как везет людям. А он поздоровался со мной, развел руками и, улыбувшись, говорит: «Что же так много народу, не подеремся же мы с ним, как думаете, Виктор Иванович?» Нет, говорю, не подеремся.

Ему объяснили, что все это официальное представление. Консул справился о моем здоровье и самочувствии, а также сказал, что вся команда за меня очень переживает и что они все меня ждут на судно.

Я чувствовал и понимал, что консул говорил правду. Я знал, вся команда относилась ко мне хорошо, а может быть, даже с уважением. Я еще не успел ответить, как заговорили разные представители, они вроде упрекали консула за пропаганду. Так в суматохе прошли десять минут, консул успел сказать мне еще одну фразу, которая мне запомнилась на всю жизнь и на каждый день. Я сейчас ее повторю, но когда прошло десять минут, все вскочили и со всех сторон отнесли от консула и почти что вытолкали побыстрее за дверь.

На другой день — про это я не скоро узнал — всякие газеты и радио кричали, что бежавший от советского режима матрос оказался стойким борцом против коммунизма и дал решительный отпор советскому консулу.

Потом приезжали по очереди американский и немецкий консулы, чтобы попроситься со мной и сказать напутствие. Американец объяснил, какая сильная, богатая и надежная страна

мою голову она не лезла, — помахать ею красиво над головой, потом решительно повернуться и исчезнуть в самолете.

Мне это здорово на душу легло. Так же только в кинохронике провожают важных лиц. Ну, думаю, с этим-то я справлюсь, важности напустить на себя сумею. Инструктаж давали американцы, хотя отправлялся я в ФРГ. Эта мысль промелькнула и не задержалась в голове: какая мне разница. Когда мы спустились, меня затолкали в машину в полном смысле, потому что я ослеп от вспышек фотографов. Со мной сели двое, а остальные разбились по другим полицейским машинам, и на большой скорости, с воем сирен мы понеслись на аэродром. Там я увидел множество полицейских, а также толпу людей. Когда я вылез, меня снова ослепили вспышки, и я пошел не туда. Меня поймали за руку, повернули, подтолкнули в спину. Я торопился, спотыкался, как слепой, наткнулся на полицейских, которые направляли мое движение. А я держал на голове шляпу рукой, чтобы ее не сдуло с макушки. Возле трапа опять ослепили, и я побежал вверх, чуть не упал, но, как мне было велено, на площадке сделал разворот, размахнулся в воздухе шляпой и, не надевая ее, вошел в самолет. У входа стоял человек, который показал, где мне сесть.

Тогда я не понимал, почему такие провода, почему столько машин, бешеная скорость, сирены, вспышки фотографов. Спустя много времени узнал, что это им надо для печати, для выгоды своего политического акцента как важного борца против коммунизма.

С посадками на Аляске и в Амстердаме, с разными приключениями я прибыл во Франкфурт-на-Майне и был поселен в однокомнатной квартире неотапливаемого дома на Мендельсонштрассе. Это был конспиративный дом американской разведки. Среди встречавших меня был американец Линдон, говоривший по-русски. Он познакомил меня с американским разведчиком Вагнером, который будет обо мне заботиться. Кто такой Вагнер и что это за дом, я узнал позже, а пока мне запретили выходить из дома, не велели приближаться к окнам, так как русские агенты могут меня застрелить. Объяснили, на какие звонки и стуки отвечать, пожелали спокойной ночи и ушли.

За столько времени я остался один и хотя не верил, про что они говорят, но стало страшновато. Весь трехэтажный дом стоял как пустой. Так я определил в первые три минуты и так заключил через три месяца, что это только кажется. На самом деле во всех углах тихо сидели люди — или такие, как я, которых прятали, или которые сами прятались, следя за нами. Долгие дни, и ночи, и недели, и месяцы я никого не встретил в этом большом доме и не услышал шороха. Но в тот первый вечер мне показалось, что кто-то сидит за стенами, может, в этих стенах и на

потолке устроены глазки и они поворачиваются ко мне, куда бы я ни пошел.

Может, все это чепуха, но я рассказываю про это, чтобы вы поняли мое внутреннее содержание. Я подумал: возможно, сойду с ума или уже стал сумасшедший, — и нарочно стал громко ходить, пошел в ванну, на кухню, открыл холодильник и даже ахнул. Весь он был огромный и полный самыми любимыми продуктами питания и бутылками.

И тут я отвлекся от своих мыслей и подумал: вот бы ребята увидели, как я живу, как барин, с креслами, коврами, ванной и таким холодильником, что на весь экипаж хватило бы. А потом опять мне глазки чудились, я резко поворачивался, но ничего заметить не мог. Спал я, как осенний дождик: то идет, то перестает. То дремлет, то спохватываюсь, а то вижу, что лежу и давно не сплю. Когда на следующий день позвонил Линдон и справился о самочувствии, я обрадовался, как родному голосу. Он сказал, что, наверное, я скучаю, поэтому ко мне приедет Вагнер. Он и приехал, вежливый, обходительный, веселый, и мне стало совсем хорошо. Он тоже говорил по-русски, мы сделали кофе, и потекла у нас душевная беседа. Говорили мы на равных, я тоже старался и, как он, клал ногу на ногу или разваливался в кресле с чашечкой кофе в руках. На столе было много закусок, и опять я подумал про ребят.

Основательно говорил только Вагнер, а я больше прислушивался и имел на его слова свое соображение. Получилось, что русские агенты стоят чуть ли не у дома и вообще повсюду расставлены и охотятся за такими, как я. А уж если человек сам вздумает вернуться в Россию, его обязательно признают шпионом и без всяких разговоров расстреляют.

Это я вам рассказываю сокращенно, а он про все это во всех мелочах часа три беседовал. Зря только он говорил, потому что я и сам кое-что понимал, а также выходить из квартиры намерения не имел и возвращаться не собирался. Я уже для себя решил без изменений: жилье хорошее, ешь, пей сколько хочешь, а там видно будет.

На другой день начались допросы. Нет, наверно, допросы не было. Допрос — это когда так строго, официально, с протоколами... А тут просто беседа. Про политику, экономику, литературу, комментарии на различные советские газеты, журналы, книги и членов Советского правительства. Сюда также входят различного рода рассказы, анекдоты, женщины, все это последовательно закрепляется пивом, виски, кофе — кто что любит. А потом завершается обедом за общим столом. Такие беседы растягиваются на много месяцев. Но тогда я еще этого не знал. Тогда я только в первый раз пожалел, что нет у меня образования. И когда заходил разговор о музыке или литературе, говорил, что больше всего люблю Чайковского и Пушкина. Когда же начинали разбираться досконально по отдельным стихам или по мелочам музыки, я выражался общими словами, но думаю, они подозревали, что в этих делах я компетентный неокончательно. Я старался все больше по части анекдотов, и они всегда смеялись. В промежутках мне задавали много вопросов.

Иногда два-три человека сразу задавали один и тот же вопрос, только в разных вариантах, или один и тот же вопрос, но разные люди. Беседы были на квартире, но чаще всего в другом особняке, куда меня привозили на машине, и там нас обслуживала фрау Габбе.

Меня спрашивали про то же, что и в Токио — о питании на судне, о тревогах на судне, о составе на судне. Потом о Владивостоке и Находке. Какая глубина бухты Золотой Рог, заходят туда или нет подводные лодки, какие ворота бухты, как они охраняются, есть ли там ракетные корабли — и сто раз про одно и то же. Потом велели нарисовать по памяти бухту Золотой Рог. А я даже не знал, как приступить. Зря наболтал им, что у меня десятилетка и морское училище окончил. Они ушли, а я стал думать и здорово и логически сделал полное заключение, что они меня испытывают. Бухта Золотой Рог на всех морских картах есть и, наверно, в разных атласах и учебниках, и они лучше меня знают про эту бухту. А вопросы задают, чтобы проверить, правду я говорю или обманываю. Поэтому на другой день виду не подаю, показываю, что я там нарисовал, и очень стараюсь хорошо отвечать на вопросы. Они поняли, что я не ловчу и человек честный и сразу перешли на вопросы, которые им были нужны, а именно про Тюмень. Спрашивали про места нахождения газа, нефти, о научных институтах, лабораториях, о которых я не имел понятия.

[Продолжение следует].

КАЛІ З'ЯВІЛІСЯ СЛАВЯНЕ?

З тым, што гісторыя нашых продкаў-славян пачынаецца са старажытных часоў, — згодны ўсе даследчыкі. Але калі і дзе адбылося фарміраванне самых старажытных славянскіх плямёнаў, адкуль ішло іх рассяленне па прасторах Усходняй Еўропы — тут думкі вучоных разыходзяцца.

Старажытныя рускія летапісы сведчаць, што пачаткова славяне жылі на Дунаі. Адтуль яны разышліся па тэрыторыі Цэнтральнай, Паўднёвай і Усходняй Еўропы. Цяпер вучоныя ў асноўным прытрымліваюцца тэорыі аб рассяленні славян з нейкай больш вузкай тэрыторыі. Толькі адны з гісторыкаў лічаць, што першапачаткова славяне знаходзіліся не на Дунаі, а ў басейне Віслы і Одэра, другія ж даводзяць, што фарміраванне старажытных славян адбылася ў міжрэччы Дняпра і Буга і на поўдні Беларусі. Паступова славяне падзяліліся на тры вялікія групы: заходнія — чэхі, славакі, палякі; паўднёвыя — сербы, харваты, балгары; усходнія —

продкі сучасных рускіх, украінцаў, беларусаў.

Для вырашэння складаных пытанняў паходжання славян не абыходзіцца без звастак па гісторыі засялення тэрыторыі нашай рэспублікі. Якія ж людзі жылі тут прыкладна дзве тысячы год таму назад? Ніводная пісьмовая крыніца не можа адказаць на гэтае пытанне.

Але ў паўночнай і сярэдняй Беларусі сустракаюцца сотні рэчак, назвы якіх паходзяць не ад славянскіх слоў, а ад караняў, якія і зараз ёсць у мове літоўцаў і латышоў. З гэтага вынікае, што пачаткова тут жылі балтыйскія плямёны. Потым сюды прыйшлі славяне, якія паступова асімілявалі балтаў. Гэта зусім відавочны факт, нягледзячы на тое, што адмаўляе.

Іншая справа — гісторыя насельніцтва паўднёвай часткі Беларусі (Гомельская, усходняя частка Брэсцкай, поўдзень Магілёўскай абласцей). Па-першае, назвы многіх рэчак басейна Прыпяці — славянскія. Па-другое, тут распаўсюджаны археалагіч-

ныя помнікі (паселішчы і магільнікі), якія адрозніваюцца ад помнікаў ранняга жалезнага веку ў паўночнай і сярэдняй Беларусі. У першую чаргу гэта адносіцца да так званай зарубінецкай археалагічнай культуры (II стагоддзе да н. э. — II стагоддзе н. э.).

Даследаванню гэтай археалагічнай культуры прысвечана кніга беларускага археолага кандыдата гістарычных навук Л. Побаля «Славянскія старажытнасці Беларусі. Магільнікі ранняга этапу зарубінецкай культуры» (выдавецтва «Навука і тэхніка», Мінск, 1973).

Рэшткі зарубінецкай культуры былі знойдзены ў дарэвалюцыйныя часы на Украіне каля вёскі Зарубінцы, адкуль і пайшла назва культуры. Затым даследчыкі вызначылі, што такія помнікі распаўсюджаны на значнай частцы паўночнай Украіны і ў паўднёвай Беларусі. Паселішчы звычайна знаходзяцца на стромкіх берагах рэк ці яраў. Насельніцтва гэтых паселішчаў займалася земляробствам і жывёлагадоўляй. Многа розных рэчаў — упрыгожанняў, прадметаў хатняга ўжытку, зброі — знайшлі археолагі ў пахаваннях. Цэла памёршага зарубінцы спальвалі на вогнішчы і сабраныя рэшткі змяшчалі ў невялікую ямку, куды клалі «на той свет» таксама

розныя рэчы. Гэта былі гравітэныя бескуртаныя пахаванні, так званыя «палі пахаванняў».

Вельмі цікавы комплекс археалагічных помнікаў (гарадзішча, неўмацаванае паселішча, гравітэныя магільнікі) знойдзены каля вёскі Чаплін Лоеўскага раёна на Гомельшчыне. Л. Побаль правёў тут значныя археалагічныя раскопкі. Чаплін — адзін з найлепшых вывучаных археалагічных помнікаў зарубінецкай культуры. Адных толькі пахаванняў тут раскапана 282. У іх знойдзена 277 рэчаў з гліны, шмат нажоў, бронзалетаў, пярсцёнкаў, звыш 1 100 шклянчых пацерак, якія трапілі на тэрыторыю Беларусі са старажытных грэчаскіх гарадоў. Многія рэчы ўпрыгожаны арнамантам і ўяўляюць цікавасць для вывучэння гісторыі старажытнага мастацтва.

Усе гэтыя матэрыялы Л. Побаля дэталёва, карпатліва вывучыў, сістэматызаваў і растлумачыў у кнізе, у канцы якой прыкладзены спіс і карта помнікаў зарубінецкай культуры на тэрыторыі Беларусі. Тут пералічана 916 помнікаў. Многія з іх адкрыты сам аўтар.

Л. Побаль не абыходзіць спрэчнага пытання, якім плямёнам належала гэта культура. Некалькі год назад маскоўскі даследчык В. Сядоў выказаў меркаванне, што

зарубінецкая культура належала балтам, продкам сучасных літоўцаў і латышоў. Л. Побаль слушна аспрэчвае гэта і лічыць зарубінецкія плямёны славянскімі. Дарэчы, пра гэта сведчаць не толькі археалагічныя дадзеныя, але і лінгвістычныя даследаванні, якія ў апошні час праведзены на Палессі.

Манаграфія мае вялікую цікавасць для мастацтвазнаўцаў, мастакоў і ўсіх тых, хто займаецца пытаннямі гісторыі старажытнарускага і беларускага выяўленчага мастацтва.

Надрукаваныя выяўленчыя матэрыялы, якія даюць уяўленне аб формах і дэкору ранняй славянскай керамікі, упрыгожанняў і рэчаў хатняга ўжытку, могуць быць шырока выкарыстаны пры вывучэнні вытокаў станаўлення і фарміравання беларускага нацыянальнага арнаменту, паходжання, ужывання і распаўсюджвання асобных формаў у дэкаратыўна-прыкладным мастацтве Беларусі ў наступных стагоддзях.

Кніга Л. Побаля — значны ўклад у распрацоўку праблемы гісторыі старажытнага насельніцтва Беларусі і паходжання славян. Яе з нарысцо будучы чытаць як гісторыкі, так і ўсе, хто цікавіцца далёкім мінулым нашай рэспублікі.

М. ЯНЦКАЯ,
Г. ШТЫХАЎ.

БОГАТЫРЬ РУССКОЙ ЖИВОПИСИ

Исполнилось 125 лет со дня рождения великого русского художника Виктора Васнецова, который навечно вошел в духовную жизнь народа. Время не сотрет в памяти людей образы, созданные художником, не погасит чувства восхищения, которое испытываешь, видя его холсты.

Васнецов родился в 1848 году в одной из деревень Вятской губернии, в семье священника. Он должен был пойти по стопам отца, но любовь к живописи оказалась сильнее семейной традиции. В Петербургской Академии художеств Васнецов подружился с Репиным и скульптором Антокольским.

В 1863 году четырнадцать художников покидают Академию художеств в знак протеста против консервативных академических порядков. Они организовывают артель, а затем, слившись с московскими живописцами, образуют Товарищество передвижных художественных выставок. Товарищество ставит перед собой благородную цель — устройством выставок в различных районах России сделать искусство достоянием широких народных масс. К передвижникам вместе с Репиным присоединился и Виктор Васнецов.

В 1876 году Васнецов совершил поездку за границу. Его восхитил Париж. Но красоты французской столицы неожиданно оттенили, наполнили неповторимой прелестью скромные степные дали России. Чем ярче сверкало чужое, тем ближе становилось свое. И, наверное, поэтому именно в Париже сделал он первый эскиз к своей самой «русской» картине «Богатыри».

Подолгу простаивают люди перед холстом в одном из залов Третьяковской галереи в Москве. Три героя народного эпоса — Илья Муромец, Добрыня Никитич и Алеша Попович остановили своих коней в степи. Всадники-богатыри стерегут родную землю, следят, чтобы не напал на страну внезапно враг. Три богатыря как бы олицетворяют благородство, силу и красоту своего народа.

«Я считаю, что в истории русской живописи «Богатыри» Васнецова занимают одно из самых первейших мест», — писал знаменитый критик Владимир Стасов.

Васнецов часто обращался к героическому прошлому русского народа, к истории, к устному народному творчеству. Образы далекого прошлого он всегда наделяет большой поэтичностью. Таковы его картины «Аленушка», находящаяся в Третьяковской галерее, «Витязь на распутье» — в Русском музее в Ленинграде, «Царевна Несмеяна» — в доме-музее Васнецова в Москве.

По репродукциям в школьных учебниках по истории широко известен васнецовский портрет царя Ивана Грозного. Изображен он медленно спускающимся по ступеням дворцовой лестницы. В едва заметном повороте головы можно уловить напряженную настороженность. Тяжелый взгляд полон подозрительности и силы. Глубоко вонзился в ковер острый наконечник жезла, сжатого твердой рукой. А за окном в стене виден зимний московский пейзаж, деревянные шатры церквей. Грозный у Васнецова прежде всего личность, убежденная и сильная, заслуживающая уважения.

Интересна большая декоративная роспись «Каменный век», сделанная художником для московского Исторического музея. Даже с точки зрения современной науки, сцены «У

пещеры», «Охота на мамонта», «Изготовление орудий» свободны от упреков. Художник сумел ощутить и проникнуть в дух доисторической эпохи. Он создал подлинные образы и достоверно передал жизнь далекого прошлого. Репродукции этого цикла иллюстрируют хрестоматию и учебники истории, многочисленные сочинения на историческую тему.

Произведения Васнецова с детства вводят человека в поэтический мир сказки и былины, знакомят его с историей, героическим прошлым страны. И главное, его картины рассказывают о вековых чаяниях и мечтах русского народа.

Максим Горький назвал Васнецова «богатырем русской живописи». А Федор Шалапин писал, имея в виду художника: «Поразительно, каких людей рождают на сухом песке растущие еловые леса Вятки. Выходят из вятских лесов и появляются на удивление изнеженных столиц людей, как бы из самой этой древней почвы выделанные. Массивные духом, крепкие телом богатыри».

Дмитрий НАЛБАНДЯН,
народный художник СССР.
АПН.

Першая сустрэча мінчан з салісткай Дзяржаўнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР Людмілай Сісельнікавай, нядаўняй выпускніцай Варонежскага харэаграфічнага вучылішча, адбылася ў «Лебядзіным возеры». П. Чайкоўскага, дзе яна танцавала партыю Адэты — Адыліі. Сісельнікава-Адэта хвалюе мяккасцю і рамантызмам. Лёгка белая птушка насцярожана ўслухоўваецца ў музыку ляснага возера, яна чакае прынца — збавіцеля. Цікава атрымаўся ў маладой балерыны кантрасны вобраз Адыліі. У ім няма каварства і напышлівасці, якімі звычайна надзяляюць гэты вобраз. У выкананні Л. Сісельнікавай Адылія з захвапленнем аддаецца стыхійнаму пачуццю кахання да Зігфрыда. Наступнай роляй Людмілы на сцэне Бела-

бядзінага возера». рускага тэатра оперы і балета была партыя Жызэлі. Нядаўна Л. Сісельнікава станцавала дзве новыя партыі — Марыі ў «Бахчысарайскім фантане» Асаф'ева і Кітры ў «Дон-Кіхоце» Мінкуса. У гэтых ролях балерына прадэманстравала высокую тэхніку і рэдкаю музычнасцю. Як у «Лебядзіным возеры», так і ў «Бахчысарайскім фантане» і «Дон-Кіхоце» партнёрам Сісельнікавай быў Уладзімір Глінскі, які ў значнай ступені садзейнічаў поспеху таленавітай артысткі. Удалому дэбюту Людмілы Сісельнікавай папярэднічала напружаная работа пад кіраўніцтвам выдатных майстроў балета, а цяпер вядомых харэографу Н. Стукалкай і А. Андрэева. НА ЗДЫМКУ: Людміла СІСЕЛЬНИКАВА ў балете «Лебядзінага возера».

В. ВАСНЕЦОВ. «Ковер-самолет» [из собрания Государственного художественного музея БССР].

ПУШКІН у рускай мові — величына недасягальная. Паэты пазылі паклонення і шчырае захапленне ім, ад самых маленькіх да пажылых — дзеці і старыя людзі. Штогод у чэрвені ў нашай краіне шырока адзначаюцца Пушкінскія дні паэзіі. Цэнтрам сьвята ракая становілася Пскоўшчына — Міхайлаўскае, Трыгорскае, Пушкінскія горы. Сёлава ўпершыню яно адзначалася таксама ў Мінскай і на Украіне: дзе 150 гадоў назад праходзіў маршрут вымушаных блунаўнікаў паэта, дзе былі закончаны «Кавказскія палоннікі» і «Бахчысарайскі фантазія», дзе ўважліва «Цыганка і вершы»

Пушкінскае сьвята пазалі — гэта сустрачы літаратару з мэтачамі, вершы паэта і творы, прысьвечаныя яму, што гучаць парад шматтысячнымі аўдыторыямі на рускай, мовах народаў ССРР і замежных, выступленьні спэвакоў, музыкантаў, аўтаграфы нашчадкаў Аляксандра Сяргеевіча. Канчэюцца сьвяточныя урачыстасці, але не менш яно латок наводзяць на ў пушкінскія мясціны. За сотні і тысячы кіламетраў людзі едуць на Пскоўшчыну, каб убачыць рамоннавае палі над Соравіццю, прайсці па алях старога парку, наведаць домік паэта, пакласці кветкі на яго магілу. Любоў і павага да Пушкіна, замінаванне яго плямотнай, страшна і сабадалюбывай паэзія пераходзіць з пакаленьня ў пакаленьне.

НА ЗДЫМКАХ: дарога з Міхайлаўскага ў Трыгорскае; магіла А. Пушкіна ў Святагорскім кляштары; домік паэта.
Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

НАШЧАДКІ ПУШКІНА НА БЕЛАРУСІ

У 1824 годзе Аляксандр Пушкін, вяртаючыся са ссылкі, на некаторы час затрымаўся ў Магілёве, дзе яму была наладжана ўрачыстая сустрэча. Паэту, відаць, і не падумалася тады, што пройдзе час і лёс многіх яго нашчадкаў будзе звязаны з гэтым краем.

З'яўленне прадстаўнікоў роду Пушкіных на Беларусі звязана з імем унучкі паэта Наталлі, старэйшай дачкі яго сына Аляксандра, вядомага военачальніка, удзельніка баёў за вызваленне Балгарыі ў руска-турэцкай вайне 1877—78 гг. Яна выйшла замуж за афіцэра Паўла Варанцова-Вельямінава, уладальніка Бабруйшчыны, а потым разам з мужам пасялілася ў яго маёнтку Дубоўка. Тут, на беларускай зямлі, унучка паэта правяла большую частку свайго жыцця.

Памерла Наталля Аляксандраўна ў 1912 годзе, на 53-м годзе жыцця, ад запалення лёгкіх. Пахавана ў цэнтры вёскі Цялуша на Бабруйшчыне, за тры кіламетры ад маёнтка Ва-

ранцовых-Вельямінавых. Магіла яе захавалася да нашых дзён. Мясцовыя жыхары даглядаюць яе, кожную вясну высаджваюць кветкі.

Бабруйшчына стала радзімай сыноў і дачок Наталлі Аляксандраўны. Тут выраслі, вучыліся і працавалі яе ўнукі. Зараз жывуць 8 нашчадкаў А. Пушкіна, чые жыццё было звязана з Бабруйшчынай. Старэйшая з іх — Соф'я Варанцова-Вельямінава — адзіная з дзяцей Наталлі Аляксандраўны, якія засталіся жывымі. Зараз ёй ідзе 89-ы год. У Маскве жыве сын Соф'і Паўлаўны Алег Калагрываў. Ён — мастак, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны.

Да 30-х гадоў на Бабруйшчыне жыла таксама сям'я другой дачкі Наталлі Аляксандраўны — Марыі Кліменка. Сама яна памерла ў 1931 годзе. Дзеці яе ўсе жывыя. Старэйшая дачка, Наталля Яўгенаўна, жыве ў Тбілісі, Ірына і Вольга — у Архангельску, іх сёстры — Таццяна і Марына — у Маскве. Там жа працуе радыёжурналістам іх

малодшы брат Сяргей Кліменка.

Усе нашчадкі Пушкіна цёпла адгукаюцца аб зямлі, на якой нарадзіліся і выраслі. Сваю любоў да Беларусі яны перадаюць новым пакаленням.

Працоўныя Бабруйскага раёна шмат зрабілі для ўвекавечвання памяці вялікага паэта. Яго імя прысвоена буйному калгасу, адной са старэйшых школ горада. Пушкінскай назвалі бабруйчане адну з цэнтральных вуліц горада.

Больш за 70 гадоў носіць імя Аляксандра Пушкіна гарадская бібліятэка. У папаўненні яе фондаў прымалі актыўны ўдзел нашчадкі паэта. У розны час чытачамі гэтай бібліятэкі былі вядомыя беларускія пісьменнікі М. Лынькоў, П. Галавач, Б. Мікуліч, В. Вітка, С. Грахоўскі, А. Зарыцкі і інш.

Увекавечанне працоўнымі Бабруйшчыны памяці А. Пушкіна ўспрымаецца як часцінка вялікай любові беларускага народа да генія рускай культуры.
Ц. ЛІЯКУМОВІЧ.

СПАДЧЫНА

Музыка Ігара ЛУЧАНКА

Словы Янкі КУПАЛЫ

УМЕРАНА, ПЯВУЧА, ЗАДУШЭУНА

Ад прадзедаў спакон вякоў
Мне засталася спадчына.
Паміж сваіх і чужакоў
Яна мне ласкай матчынай.
Прыпеў:
Аб ёй мне баюць казкі-сны
Вясення праталіны,
І лесу шэлест верасны,
І ў полі дуб апалены.

Аб ёй мне будзіць успамін
На ліпе бусел клёкатам

І той стары амшалы тын,
Што лёг ля вёсак покатам.
Прыпеў:
І тое нуднае ягнят
Бляяне-зоў на пасбішчы
І крык вароніных грамад
На могілкавым кладбішчы.
Прыпеў:
Жыве з ёй дум маіх сям'я
І сніць з ёй сны нязводныя.
Завецца ж спадчына мая
Усяго старонкай роднаю.

ГУМАР

— Прафесар, я вам вяртаю вашу манаграфію. Я яе прачытаў, і яна зрабіла на мяне велізарнае ўражанне.

— Няўжо? — здзіўляецца прафесар. — Але ж старонкі не разрэзаны!

— Я так захапіўся чытаннем, што забыў іх разрэзаць.

Сустракаюцца двое.

— Ну спытай у мяне, як я жыву!

— Як жывеш?

— О, не пытайся!

У магазін прыходзіць пакупнік і пачынае скардзіцца:
— Бог ведае што! Толькі ўчора купіў пінжак, а ён ужо сёння на спіне трэснуў.

— А вы не хвалойцеся, мсьце, — супакойвае яго прадаўчыца, — напэўна, гузікі былі вельмі моцна прышыты.

Размова паміж шатландцамі:
— Хіба твой сын больш не дапамагае табе ў магазіне?

— Не, я адаслаў яго да бабулі ў вёску.

— Чаму? Няўжо ён захварэў?

— Не, але ён заўсёды плача, калі я даю здачу пакупнікам.

— Я вельмі хвалюся! Мой муж ніколі не прыходзіў з работы так позна. Ці не завёў ён палюбоўніцу?

— Ну навошта ж думаць аб самым горшым? Можна, ён трапіў пад машыну?

Студэнт нясмела выцягвае экзаменацыйны білет, праглядае пытанні і няўпэўнена звяртаецца да прафесара:

— Дазвольце мне ўзяць другі білет?

— Вазьміце.

Студэнт бярэ білет, чытае яго і, уздыхаючы, кладзе назад.

— Даруйце, прафесар, магчыма, вы дазволіце ўзяць трэці білет?

— Давайце вашу заліковую кніжку!

Студэнт дрыжачай рукою падае кніжку. Прафесар ставіць ацэнку «3» і распісваецца.

Студэнт дзякуе і выходзіць. Асістэнт, які сядзіць побач з прафесарам, са здзіўленнем пытаецца:

— За што тройка?

— Раз шукае, значыць, нешта ведае!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 766.